

Mayın 20-si izdihamlı və təvazökar, samballı və sadə, şirin sözülü və gül-çiçəkli bir kitab təqdimatında iştirak etdim. Söhbət - şairə-publisist Nəzakət Məmmədlinin "Köhnəlməyən xiffət" və "Yurt hasreti" kitablarının AYB-in Nətəvan klubunda baş tutan təqdimatından gedir. Tədbir mətbuatda və sosial şəbəkələrdə kifayət qədər işıqlandırılıb, Nəzakət xanımın ədəbiyyatda, publisistikada, cəmiyyətdə yeri və xidmətləri, kitablarının əhəmiyyəti haqqında layiqli sözlər deyilib.

Dilarə Adılgıl
AMEA Nizami Gəncəvi
adına Ədəbiyyat İstututu

Bütün bunlar gözəldi, lazımlıdı, yerindədi. Bu bir giriş... Yازım tədbir haqqında olmasa da, ondan aldığım tekanı, stimulu qeyd etməliyəm.

Nəzakət Məmmədli ilə şəxsi tanışığım baş redaktoru olduğu "Yada düşdü" jurnalında baş tutmuşdu. Məqalemə jurnalında yer verdiyi üçün təşəkkür edəndə ona bir kitabımı bağışladım. Əslində, onun üçün kitab seçəndə bir az düşünmüştüm, çünki zövqündən, marağından xəbərim yox idi, heç şaireyini də bilmirdim. Nəzakət xanımı uzaqdan-uzşağa bacarıqlı lider, istedadlı jurnalist, publisist, en əsası xoş bir qadın kimi tanıyırdım. Yenə de, intuisiyama güvənib müasirlərimə həsr etdiyim avtobiografik kitabım üzərində dayanıdım...

Bir müddət sonra yene yolum "Azərbaycan" nəşriyyatına düşmüşüdə. Jurnalımı götürəndə Nəzakət xanımın məni görmək istədiyini, onu gözleməyimi xahiş etdiyini dedilər. Kabinetində bir xeyli söhbət etdi və onu sənki ilk dəfə görürəmmiş kimi keşf etdim. Kitabımı oxumuşdu ki, məni xeyli təəccübəldirdi. Bu qədər iş-güç, yaradıcılıq, ailə qayğıları arasında, heç kimin heç kimin kitabını oxumadığı bir zamanda, qısa vaxt aralığında, kifayət qədər həcmli kitabı oxumağı, oxumağı bir tərəfə, belə açıq-rəkələ, səxavətə bəyənməyi qəlbimi titrədi.

Nəzakət xanımla söhbət bir zövq..! Alçaq tembri, məlahətli səsi, xoş aurası, ən baçlıcası söhbətinin məzmunu həmsöhbətini özünə bağlayır, təsiri altına salırdı.. Yəni, ondan ayrılanan sonra da, haqqında düşünməkdə davam edirən.

Nəzakət xanım keçmişdən, ailəsindən danişdi.. Bacısından, anasından, atasından.. daha doğrusu atasızlığınından.. "İndiyə qədər onun çörəyini yeyirəm", - dedi. Elə məhrəm məqamları bölüşdü ki, özüm qəhərləndim. Həm söhbətinin mövzusuna, həm az tanıdığı bir adama göstərdiyi etibara görə.. "Mən sizi kitabınızdan tanıldım.." dedi.

Lirika qadındı.. Muza da qadındı.. Tamlıq üçün şairin də qadın olması lazımdır. Qadın tamamilə qəlbən ibarətdir, - deyirlər, hətta düşüncələri də beyindən yox, qelbdən gelir.

Nezakət xanım mənə şeir oxudu... Öz şeirlərini... Mənim "Həyat fragmentləri"min onu niyə tutduğunu onda anladım, şeirləri prozamın poetik tərcüməsi idi. Hissin, duygunun, psixologyanın təcəssümü poeziyada daha rahatdı, daha dəqiq, daha yerindədi. Necə deyərlər, nəsr tərəddüd edənəcən, poeziya aratiq mövzudadı...

Nəzakət xanım təmiz ədəbi dilde, aksentsiz danışır, buna görə onun hansı bölgədən olduğunu müəyyənləşdirə biləməmişim. Bu da, ziyalığın, özü də qələm adamının ilk kriteriyalarındandır. Həməşə olmağımız, eyni epoxanı yaşamağımız, doğma Abşeron mühiti məni ona daha da yaxınlaşdırırdı.

Uşaqlıq illərimin ən şirin, ən unudulmaz anları - Vişnyovka bağları.

Həmin quyu - ətrafına yiğilardıq, fırıfratək fırıldanardıq.

O da bizə bir oyuncaq.

Budur həmin külek döyen çardağımız, qalxıb ordan elektrik qatarını izleyərdik,

Yorğun-arğın işdən dönen anamızı gözləyərdik...

Eynen, eynən, eynən... 70-ci illər uşaqlarının yaddaşında əbədi "yene o bağ olaydı" xatirə-nisigli yaşayır. O dövr şəhər uşaqlarının tətilinin ünvani ya Abşeron bağları olardı, ya da Abşeron dənizdən düşərgələr. İndiki bağlar deyil, o zamanki bağları. Heç bağ da yox... məkanın obrazı, kodları. Hasarsız, internet nədir... televizorsuz, dizə qədər qum, bol şanılı, yelləncəkli, tonqallı, "beşdəş"li, lotolu... bağlar. Epizodlar... Keçmişə aparan zaman maşını. Yaşamayan bilmez. Duymaz. Bu gün dünən üzərinde qurulur. Elə baş redaktoru olğunu "Yada düşdü" jurnalının missiyası da budur. Kökə qayıdış. Böyük kulturoloq M.Baxtinin dediyi kimi, "yalnız yaddaş irəliyə doğru gəde bilər, unutqanlıq yox. Yaddaş kökə qayıdır və onu yenileyir". Nəzakət xanım hər hali ilə əsl Əmircanlı qızı olsa da, əsil-nəslini heç vaxt unutmur, (soykökü qədim Azərbaycan şəhəri Ərdəbiləndir), 2018-ci ilə Tebranda "Ərdəbilim" adlı şeirlər toplusu neşr olunmuşdur. Bu da bir naxışdır ki, Ərdəbil Bakıya bənzeyir... Təbrizin sükütu, qara səssizliyi onda yoxdu, ruhu Bakı kimi fərəhdidi, "o tuyın da, bu tuyın da adı Vətəndi". Şairə bayati çağırır:

Arazım axa-axa,
Qanlı əl, qanlı yaxa.
Gör necə ayırdılar,
Gözümüz baxa-baxa

Onun şeirlərində qadın poeziyasına xas mehəbbət lirikası yoxdu. Demek olar ki. Əslində yeqin ki, var. Sadəcə, qabartır, üzə çıxarmır, təmkin göstərir, deyə düşünürem. Nəzakət xanım hicablı qadındı. Hicabsız

dalğaları hönkürür, suları ağlayır, qayıqları əl edir.

"Məktəb illəri" şeiri də "köhnəlməyən xiffət"in bir yarpağıdır. On il bir adanın sakını olan, eyni havanı udan, indi isə hərəsi bir biçimdə yaşılanan, içində həyat

Cərgəyle uyuyur sakit qəbirler,
Burda heç bilmirsən sən neçəncisinə.

Onun şeirləri rahat oxunur. Yormur, uzatmır, demək istədiyi deyir, fikri bitəndə sözünü də bitirir.

Həyatın poeziyada əksi

hicablı.

Şeirlərinin palitrası rəngarəng olsa da, (həyatın mənasi, qazanılanlar və itirilənlər, dünya, vətən, torpaq, dəniz, ətraf mühit) əsas istiqaməti vətənpərvərlilikdi. Şəhid, şəhidlik zirvəsi, şəhid qızı, şəhid bacısı, şəhid anası haqqında. Hamisi da süjetli. Bilmədiklərimiz haqqında təsəvvürdü. Əksəriyyəti də, avtobioqrafikdi, tarixi var. Müəllifin həyəcanı, emosiyası, yanğısı. O heç ki-mə heç nə sübut etmək istəmir, etmir. Sadəcə, yaşıdlılarını, hiss etdiklərini yazar, ona görə də belə real, səmimi alıñır. Onu duyanlar, eşidənlər üçün yazır.

Məşhur "Şəhid qızı" şeirinin yaranan tarixini danışdı mənə. Elə bu otaqda yaranıb. Elə danışdı ki, sənki gördüm. Ağladı. Məni də ağlatdı. Nəzakətin bu şeiri məşhur olsa da, mən də öz sevimli parçamı vermək istədim:

*Ümidlərə soykənib böyüdüm,
şəhid qızı...*

*Sən də böyüyəcəksən
Gerçəyi yalan biliib, yalanı sevəcəksən...*

*Tutacaqsan ümidiin, təsəllinin
elindən*

Sən də böyüyəcəksən.

Nəzakətin bacısına həsr etdiyi silsilə şeirləri var. Bu şeirləri oxuyan hər kəs belə bacı olmaq istəyər, özünə belə bacı istəyər...

Ədəbiyyatda, incəsənətdə payız elə bahar qədər vəsf olunub. Nəzakətin "Payız"ı bu payızların içinde seçilir... Onun ruhuna payız, ömrünə bahar yaşıar...

Düşüb yol gedirəm tale boyunca,

*Hər yanda önemə çıxır bu payız.
Bacının ağaran telindən düşür,*

Anamın qəbrindən baxır bu

payız.

"Xəzərin payızı" da var ki,

Nəzakət xanım "Yada düşdü"yə üz tutan hər kəsə həssaslıqla yanaşır, nazik davranışır, çalışır ki, heç kimii boş qaytarmasın. "İnsan özünü na iləse rəhatlaşdırıra, sakitləşdirə biləndə sevinirəm", - deyir və bunun özü də çox şey deyir...

Kim deyir ki, müasir həyatımızda poeziyaya yer yoxdur? Şeir ezbərləmək, çoxlu şeir biləm gözel vərdişdir. Şeir yazı bilmək isə vergidir, çox adəmin bacarmadığını bacarmaqdır. Nəzakətin şeirləri qəlbinin güzgüsündür. O iki dünya arasında yaşayır. Birində rəhbərdi, memurdı, ana-nənədi. O birində özü, bir də qələmdi. Duyğuları ilə təkbətəkti, öz dünyasındadı. Düşüncələrini kağıza töküb özünü ifadə etmək, setirarasında iç dünyasını anlatmaq fürsətidı.

Mən qadınlar haqqında yazmağı sevirəm. Nəzakət haqqında isə lap sevə-sevə yazdım. Obyekt xoş olmaqdan əlavə, həm də, sanki... öz ehtiyacımı ödədim. Ona çoxdan demək istədiklərimi. İstəyib saxladıqlarımı. Məqamı gözlədiklərimi...